

Євтушенко Н.О., д.е.н., проф.
Рязанцев Р. О., аспірант
Державний університет телекомунікацій

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

В рамках цієї статті проаналізовано різні наукові погляди стосовно ролі інновацій в активізації інноваційної діяльності підприємств та дослідженню теоретичних аспектів формування економічної категорії «інноваційний потенціал підприємства». Встановлено, що інноваційний потенціал виступає однією із ключових категорій інноваційної теорії підприємництва. Рекомендовано розглядати інноваційний потенціал як комплексну систему ефективного використання ресурсів підприємства та сукупність інтелектуальних можливостей його працівників, необхідну для створення, впровадження та поширення нових ідей, технологій та продуктів, що сприятиме отриманню бажаних прибутків у довгостроковій перспективі.

Запропонована структура інноваційного потенціалу, що враховує ресурсну складову, внутрішню складову та результативну складову.

Ключевые слова: інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, процеси, система, розвиток, підприємство.

Постановка проблеми. На сьогодні однією зі складових забезпечення динаміки зростання економіки України є впровадження інновацій. Без розвиненого ринку інновацій неможливо нормальне функціонування сучасної ринкової економіки, що базується на технічних, технологічних та управлінських нововведеннях. На жаль, ринок інновацій був і є зараз найслабшою ланкою української економіки. Будь-яка країна потребує вирішення завдання перетворення інновацій та інноваційних процесів на двигун якісно нового етапу розвитку ринкової економіки. У цьому зв'язку особливу актуальність набуває розгляд комплексу питань щодо інноваційної діяльності підприємств, зокрема, інноваційного потенціалу як системного показника, який характеризує рівень ефективності підприємств у реалізації стратегії інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань сутності та змісту інноваційного потенціалу підприємств присвячено чимало наукових робіт іноземних вчених таких як: Б. В. Буркинський [1], А.В. Гриньов [2], О. Є. Гудзь [3], В. І. Захарченко [4], С. М. Ілляшенко [5], О.І. Карінцева [6], А.В.Савчук [7], О. Ю. Шилова [8] та інші. Незважаючи на проведені дослідження, вирішення питань встановлення теоретичного базису поняття «інноваційний потенціал підприємства» та визначення його структури, потребують подальшого дослідження.

Метою статті є теоретичний аналіз поняття «інноваційний потенціал підприємства» та формування його структури з урахуванням сучасних наукових підходів.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інноваційний потенціал» нещодавно увійшло до економічної науки як економічна категорія, але серед українських вчених відсутнє однозначне його визначення.

Дослідники розглядають інноваційний потенціал у вузькому і широкому змісті [9]. У вузькому розумінні – це сукупність засобів і можливостей, що є в наявності на підприємстві для використання нововведень у фінансовій, управлінській і комерційній діяльності у відповідності з базовими цілями його розвитку. У широкому розумінні – це відношення, які

виникають на макрорівні між робітниками в зв'язку з прагненням досягнути базові цілі підприємства, які покладено в основу його стратегічного розвитку, за умов наявності інноваційних можливостей, які створюються за рахунок інших компонентів потенціалу.

Узагальнюючи існуючий теоретичний матеріал щодо сутності поняття «інноваційний потенціал підприємства», можна дійти висновку, що ця економічна категорія розглядається як сукупність ресурсів, необхідних для забезпечення інноваційного розвитку.

У більшості визначень авторів його зміст різниться складом сукупності ресурсів. Так, Б. В. Буркинський [1], виділяє у складі інноваційного потенціалу сукупність кадрових, науково-дослідницьких, матеріальних, ринкових, інтелектуальних, інформаційних, фінансових ресурсів (потенціалів), які потрібні для інноваційної діяльності. А. В. Гриньов [2] ототожнює ресурси підприємства з наявними матеріальними і нематеріальними його активами, що використовуються в процесі здійснення інноваційної діяльності. В. І. Захарченко [4] звертає увагу ще на ресурси (у тому числі науково-технічних кадрів), які є у розпорядженні підприємства для вирішення науково-технічних проблем.

Більш глибокий погляд на сутність інноваційного потенціалу надає А. В. Савчук [7], який пропонує під ним розуміти сукупність усіх його ресурсів, які в принципі можуть бути задіяні у процесі здійснення інноваційної діяльності», наголошуючи, що ця діяльність включає усі етапи життєвого циклу інновації.

Подальша конкретизація наведених вище визначень виконано С. М. Іллященко [5], який стверджує, що інноваційний потенціал слід розглядати як певну критичну масу ресурсів суб'єкта господарської діяльності, яка необхідна та достатня для його розвитку на основі постійного пошуку та використання нових способів та сфер реалізації ринкових можливостей. Подібні погляди має О. І. Карінцева [6], яка зазначає, що інноваційний потенціал – це комплексна характеристика спроможності економічної системи до інноваційної діяльності та розвитку, використовуючи для цього усі необхідні ресурси, що є в наявності.

Окремі українські вчені розкривають сутність інноваційного потенціалу підприємства відповідно до змін в глобальній економіці під впливом цифрових технологій. Так на думку О. Є. Гудзь [3] інноваційний потенціал – це здібність системи до трансформації фактичного порядку речей в новий стан задля задоволення існуючих або нових потреб. В таких умовах ефективного використання інноваційного потенціалу робить можливим перехід від прихованої можливості до явної реальності, тобто з одного стану в інше, від традиційного до нового. За визначенням О. А. Іванілова [10], інноваційний потенціал доцільно визначати як здатність до зміни, покращання, прогресу, це джерело розвитку.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, сутність економічної категорії «інноваційний потенціал» підприємства пропонується розуміти як комплексну систему ефективного використання ресурсів підприємства та сукупність інтелектуальних можливостей його працівників, необхідних для створення, впровадження та поширення нових ідей, технологій та продуктів, що сприятиме отриманню бажаних прибутків у довгостроковій перспективі. Тобто «інноваційний потенціал» підприємств представляє собою збалансоване поєднання ресурсів, здібностей та можливостей підприємства до інноваційної діяльності.

Вважаємо, що основою інноваційного потенціалу є різні ресурси підприємства (матеріальні та нематеріальні), які можуть бути використані в інноваційній діяльності. Однак ефективна діяльність підприємства настає за умови взаємодії інтелектуальних можливостей працівників підприємства з його ресурсами. Суб'єктивними умовами застосування та трансформації ресурсів виступають здібності працівників підприємства в інноваційній діяльності, об'єктивними умовами є процеси залучення ресурсів для реалізації здібностей працівників та економічних можливостей підприємства в інноваційній сфері. У таких умовах відбувається втілення інновацій в конкретні товари (послуги) підприємства, які здатні задовольнити попит на ринку відповідно до його купівельної спроможності.

Інноваційний потенціал підприємства є складною системою, що має певну внутрішню структуру та характеристики. Структура потенціалу відбиває специфіку підприємства, особливості його інноваційної діяльності, і навіть впливає формування стратегії розвитку підприємства враховуючи галузеві особливості.

Погоджуємося з поглядами вчених [6] та пропонуємо до структури інноваційного потенціалу підприємства відносити складові:

– ресурсна (включає матеріально-технічні, інформаційні, фінансові, людські ресурси, які поділяються на частини, що існують в безпосередньому зв'язку та взаємозалежності);

– внутрішня (представлена суб'єктами інноваційної діяльності, які забезпечують: внутрішні процеси інноваційної діяльності (винахід і виробництво нового продукту); безпосереднє впровадження нових технологій; взаємозв'язок об'єкта дослідження (підприємства) як із наукою, яка надає прогресивні ідеї і вже оформлені інноваційні розробки, так і з ринком, який споживає готовий продукт, а також методами, засобами організації управління перебігу інноваційного процесу [11]. Ця складова містить: управлінський потенціал; потенціал організаційної структури управління; маркетинговий потенціал; логістичний потенціал підприємства);

– результативна (являє собою цільову характеристику потенціалу, що проявляється в потоках інноваційної продукції, головним чином забезпечуючи його відтворення).

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновки та відзначити відсутність єдності сучасних підходів у науковому тлумаченні поняття «інноваційний потенціал». Враховуючи велику кількість варіантів трактування економічної категорії «інноваційний потенціал», було запропоновано власне визначення, що, найповніше розкриває зміст відповідної категорії. Запропонована структура інноваційного потенціалу, що враховує ресурсну складову, внутрішню складову та результативну складову. Складові інноваційного потенціалу знаходяться у взаємодії та взаємовпливу, що призводить до зростання інноваційного потенціалу суб'єкту господарювання як економічної одиниці.

Список використаних джерел:

1. Буркинський, Б. В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону: наукове видання. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2007. 140с.
2. Гриньов, А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. 308 с.
3. Гудзь О.Є. Гармонізація механізму стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 3. 2015. С.272-277.
4. Захарченко В. І., Корсікова Н. М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2012. 448 с.
5. Ілляшенко, С. М. Управління інноваційним розвитком: навч. Посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. Суми : Університетська книга, 2005. 324 с.
6. Карінцева О. І., Матвеев П. С. Теоретичні аспекти визначення сутності інноваційного потенціалу. *Механізм регулювання економіки*. 2015. № 2. С.23-28.
7. Савчук А.В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности: Моногр. НАН Украины. Ин-т экономики промышленности. Донецк, 2003. 448 с.
8. Шилова О. Ю., Чермошенцева Є. С. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 1. С. 220-227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mimi_2012_1_28
9. Титова В.А., Макаренко О.В. Бечмаринг как инструмент формирования инновационного потенциала предприятия. *Инновации*. 2004. №7. С. 102-107.

10. Іванілова О.А. Методологічні підходи до підвищення ефективності виробництва на інноваційній основі. *Ефективна економіка*. 2011. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=667>
11. Носова, О. В. Національна економіка : навч. посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2013. 512 с.

REFERENCES

1. Burkyns'kyu, B. V. (2007) Innovatsiyna stratehiya u sotsial'no-ekonomichnomu rozvytku rehionu [Innovative strategy in socio-economic development of the region]: naukove vydannya. Odesa : IPREED NAN Ukrayiny.
2. Hryn'ov, A. V. (2003) Innovatsiynyy rozvytok promyslovykh pidpryyemstv: kontseptsiya, metodolohiya, stratehichne upravlinnya [Innovative development of industrial enterprises: concept, methodology, strategic management]. KH.: VD «INZHEK».
3. Hudz' O.Ye. (2015) Harmonizatsiya mekhanizmu stratehichnoho upravlinnya innovatsiynym rozvytkom pidpryyemstva [Harmonization of the mechanism of strategic management of innovative development of the enterprise]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky.- Global and national economic problems*. Vyp. 3. pp.272-277.
4. Zakharchenko V. I., Korsikova N. M., Merkulov M. M. (2012) Innovatsiynyy menedzhment: teoriya i praktyka v umovakh transformatsiyi ekonomiky: navch. posib [Innovative management: theory and practice in the conditions of transformation of the economy]. Kyiv: Tsentr navchal'noyi literatury.
5. Illyashenko S. M. (2005) Upravlinnya innovatsiynym rozvytkom [Management of innovative development]: navch. Posibnyk. 2-he vyd., pererob. i dop. Sumy : Universytet's'ka knyha.
6. Karintseva O. I., Matvyeyev P. S. (2015) Teoretychni aspekty vyznachennya sutnosti innovatsiynoho potentsialu [Theoretical aspects of determining the essence of innovative potential]. *Mekhanizm rehulyuvannya ekonomiky.- Mechanism of economic regulation*. № 2. pp.23-30.
7. Savchuk A.V. (2003) Teoreticheskiye osnovy analiza innovatsionnykh protsessov v promyshlennosti [Theoretical foundations for the analysis of innovative processes in industry: Monogr.]. NAN Ukrainy. In-t ekonomiki promyshlennosti. Donetsk.
8. Shylova O. YU., Chermoshentseva Ye. S. (2012) Innovatsiynyy potentsial pidpryyemstva: sutnist' i mekhanizm upravlinnya [Innovative potential of the enterprise: essence and management mechanism]. *Marketynh i menedzhment innovatsiy.- Marketing and innovation management*. № 1. pp. 220-227.
9. Titova V.A., Makarenko O.V. (2004) Bechmaring kak instrument formirovaniya innovatsionnogo potentsiala predpriyatiya [Bechmaring as a tool for forming the innovative potential of an enterprise]. *Innovatsii.- Innovation*. №7. pp. 102-107.
10. Ivanilova O.A. (2011) Metodolohichni pidkhody do pidvyshchennya efektyvnosti vyrobnytstva na innovatsiyniy osnovi [Methodological approaches to increase production efficiency on an innovative basis]. *Efektyvna ekonomika. - Efficient economy*. № 8. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=667>
11. Nosova, O. V. (2013). Natsional'na ekonomika: navch. posibnyk [National economy] K. : Tsentr navchal'noyi literatury.

EVTUSHENKO NATALIA, RYAZANTSEV RUSLAN. ESSENCE AND STRUCTURE OF INNOVATION POTENTIAL. *Within the framework of this article, various scientific views on the role of innovations in the activation of innovative activities of enterprises and the study of theoretical aspects of the formation of the economic category "innovative potential of the enterprise" analyzed.*

It has established that innovative potential is one of the key categories of innovative entrepreneurship theory. It recommended considering innovative potential as a complex system of effective use of enterprise resources and a set of intellectual capabilities of its employees, necessary for the creation, implementation and distribution of new ideas, technologies and products, which will contribute to obtaining the desired profits in the long term.

It established that the basis of the innovative potential is the various resources of the enterprise (material and immaterial), which can be used in innovative activities. However, the effective operation of the enterprise occurs under the condition of the interaction of the intellectual capabilities of the enterprise's employees with its resources.

The subjective conditions for the application and transformation of resources are the abilities of the company's employees, necessary for the implementation of innovative activities, the objective conditions are the processes of attracting and processing resources to realize the abilities of the employees and the economic capabilities of the company in the innovative sphere. In such conditions, innovations are embodied in the specific goods (services) of the enterprise, which are able to satisfy the demand on the market, taking into account the demand supported by the purchasing power. It established that the innovative potential of the enterprise is a complex system with a certain internal structure and characteristics.

The proposed structure of innovation potential, which takes into account the resource component, the internal component and the effective component.

Key words: *innovative potential, innovative activity, processes, system, development, enterprise.*